

מהפצת צה"ל לניצחון

אלוף (מיל') יצחק בריק
בעת המלחמה: מ"פ (מיל') בגדוד 113

הזיכרון של מלחמת ששת הימים

היה בעוכרינו בימי הלחימה
הראשונים של מלחמת יום
הכיפורים

פעמיים במהלך הקרבות. בניסיונותי לשחזר את לחימת הפלוגה והגדוד אני מכין יותר ויותר כמה קשה היתה הלחימה הזאת.

הדרך אל מלחמת יום הכיפורים

כמלחמת ששת הימים פיקדתי על טנק בגדוד שריון 63, בקרבות אום כתף במסגרת אוגדה ממוכנת 38, בפיקודו של האלוף אריאל שרון. הגדוד בפיקודו של נתן ניר, גדוד טנקי שוט "מטאור", מוגבר כפלוגת חרמ"ש ובכוחות נוספים, ביצע איגוף צפוני עמוק בשטח דיונות קשה למעבר והתייצב בעורף מתחם האויב באום כתף. נענו במהירות וירינו בעוצמה רבה. התרשמנו, שכאשר המצרים נשברים בלחימה, הם נשברים טוטלית. היתה לנו תחושה, ששום דבר לא יעצור אותנו. הצלחת הקרב במערכי אום כתף ואבו עגילה פתחה

מבוא

במלחמת יום הכיפורים הייתי מפקד פלוגת טנקים מ' ("מישקה" ברשת הקשר) בגדוד מילואים 113 במסגרת חטיבה 217, בפיקודו של אל"ם נתן (נתק'ה) ניר. נלחמנו במשך תשעה-עשר ימים ולילות רצופים – מ-6 באוקטובר ועד 25 בו – משני צידי תעלת סואץ. גדוד 113 נפגע קשה מאוד. בסיומה של המלחמה נותרו מגדוד הטנקים המקורי שבעה אנשים. שמונים לוחמים מחברינו נהרגו במהלך הקרבות ולמעלה ממאה ועשרים נפצעו. התותחן שלי ואני נפגענו שבע פעמים במהלך הקרבות והחלפנו שבעה טנקים. נפצעת

"רשם אל"ם גיורא סגל לפי הרצאותיו של האלוף יצחק בריק בפני חניכי הקורס לפיקוד ולמטה כללי 'ברק'.

גדלנו יחד, שירתנו יחד בחיל השריון, ונלחמנו יחד במלחמת ששת הימים באבו עגילה.

"אדוני, תתלבש, נוסעים", אמרתי לו.

"נוסעים לאן?" שאל.

"לימ"ח."

מאיר הופתע לחלוטין, לבש במהירות מדים, ונסענו לבאר טוביה. מחנה החטיבה שלנו נמצא בבית דראס, מהלך 20 דקות נסיעה מן הקיבוץ. בדרךנו לימ"ח דיברנו על המצב וסיכמנו שמן הסתם אנחנו בתרגיל כלשהו ושעד הערב נחזור לקיבוץ. זו היתה שיחתי האחרונה עם מאיר חצרוני חברי. מאיר נהרג יומיים לאחר מכן ב־8 באוקטובר, בקרב על גשר הפירדאן.

הגענו ראשונים לימ"ח, שבו עמדו הטנקים בסככות ללא זיורד ותחמושת. התחלנו לזווד את הטנקים. העבודה היתה רכה והזמן קצר. הקושי העיקרי היה בכך שלא היה עם מי לעבוד. לא היו צוותים אורגניים, שכן אנשים הגיעו בזמנים שונים וממקומות שונים. ציוותנו את הלוחמים לצוותי טנקים עם הגעתם, ולאט לאט החלו הטנקים בפלוגות להתמלא בזיורד ובתחמושת.

תדריך ראשון

בשעה 18:00 אסף מפקד הגדוד סא"ל אסף יגורי את המ"פים לתדריך ראשון: "אני חוזר עכשיו מתדריך מפקד האוגדה והמח"ט. הידיעות מקו החזית קשות מאוד. לא ברור לנו מה קורה שם בדיוק, אבל ישנה דרישה לתגבורת מהירה. ישנם מעוזים שנפלו וישנם כאלה שזועקים לעזרה ולחילוץ. הפקודה ממפקד האוגדה ברורה: להניע כל טנק מוכן ללחימה מהחטיבה על ציר אל-עריש לעבר רומני-בלוזה, ומשם לעבר התעלה. בדרך באזור בלוזה יחכה מישוהו שיעצור את הטנקים בשטחי הכינוס, שם נתקבץ ונמתין לפקודות. כל מי שמוכן שייסע!"

נוע אל רעם התותחים...

חזרתי לפלוגה מייד עם תום המפגש עם המג"ד. פקדתי על הסמ"פ להמשיך בהכנת הטנקים. את שני הטנקים הראשונים המוכנים העלינו על מובילים ישנים; הצטרף אלינו הזחל"ם הראשון מפלוגת חרמ"ש. בשעה 20:00 יצאנו לדרך. מחלקה מצומצמת בפיקודי נעה לעבר המלחמה.

היום אני יודע, שהיינו כוח המילואים הראשון בדרך לתעלת סואץ. ללא קשר עם העולם החיצון, נסעתי עם הצוות בתא הנהג של המוביל, הטנקים על גבי המובילים, וכוח החרמ"ש בזחל"ם נוסע מאחורינו. כשיצאתי מהימ"ח לא היה לי מושג קלוש על מה שאני הולך לעשות.

בשעה 23:00, בהיותי על ציר אל-עריש-רומני-בלוזה, נמחקו מזיכרוני כל התכנונים האופרטיביים שנערכו לפני המלחמה. השתייכנו אז לאוגדה 146, בפיקודו של האלוף מוסה פלד, ועל-פי התוכנית, היינו אמורים להשתתף בלחימת האוגדה ברמת-הגולן. עם פרוץ המלחמה החלה אוגדת פלד בהכנות ללחימה בסיני. עקב ידיעות קשות על המתרחש ברמת-הגולן השתנה סדר העדיפויות

את הדרך עד לתעלת סואץ בגזרה המרכזית בסיני, ויצרה אשליה שהיכולת המבצעית שלנו בלתי-מוגבלת. הזיכרון של מלחמת ששת הימים היה בעוכרנו בימי הלחימה הראשונים של מלחמת יום הכיפורים.

לתחושת הביטחון תרמו מרכיבים נוספים:

◆ תעלת סואץ - 160 ק"מ של מכשול מים, שרוחבו מגיע ל-120 מטרים ועומקו 8-10 מטרים.

◆ המוצבים המסיביים (המעוזים) הבנויים לאורכו, יצרו אשליה של מכשול בלתי-עביר.

ידענו, כי כוחות קטנים של הצבא המצרי - כוחות קומנדו חי"ר ונ"ט - יכולים לחצות את התעלה ולערוך פעולות מקומיות של מארב, אבל צליחת דיוויזיות נראתה בלתי אפשרית לחלוטין. האמנו, שאם הצבא המצרי יצליח בכל זאת לצלוח את התעלה ולהעביר דיוויזיות חי"ר או שריון לצידה המזרחי ולתוך סיני נצליח לעצור אותו, במיוחד לנוכח העובדה שברשותנו שטח בעומק של כ-200 ק"מ מהקו הירוק ועד לקו התעלה, עם שליטה אווירית מוחלטת. היכולת האווירית המרשימה של חיל האוויר והכרתנו את סיני, אשר נבעה מימים ארוכים של שהות בשטח, שכללה אימונים ולחימה במלחמת ההתשה, ביססו את הרגשתנו זו. אם יצליח כוח מצרי לעבור בכל זאת את תעלת סואץ, אמרנו לעצמנו בדרגי הפיקוד השונים, הוא יתקל בעדיפות אווירית ברורה וביכולת גבוהה של הפעלת טנקים, ולכן אין סיכוי לכוח כזה להשיג הישגים מבצעיים כלשהם ממזרח לתעלת סואץ.

יום שבת, 6 באוקטובר 1973

בשעה 10:00 בבוקר ישבנו על המדשאה בקיבוץ, קיבוץ גלאון, ודיברנו על המצב. לפתע הגיע החברים ואמר: "חבר'ה, שמעתם? מגייסים מילואים!"

מישהו שאל: "למה מגייסים מילואים?"

"שמעתי שיש כוננות."

הבטנו זה בזה משתאים. על מה הוא מדבר? אמרתי לעצמי. איזו כוננות? המחשבות חלפו בראשי במהירות, שהרי אני מפקד פלוגת טנקים במילואים. רגש האחריות הפיקודית שלי למשימתי ולאנשי הציף אותי. כמה שעות לפני פרוץ מלחמת יום הכיפורים, אחת המלחמות הקשות ביותר בתולדות עם ישראל, היינו מופתעים לחלוטין מהעובדה שמגייסים מילואים, ולא הבנו כלל שעומדת לפרוץ מלחמה. כל-כך היה ברור לנו שלא יכולה להיות אפשרות כזאת בכלל!

בשעה 14:00 בצהריים העירה אותי אשתי מתנומה קלה: "תפתח את הרדיו, אומרים שיש הודעות." ברקע נשמעו קולות מחרישי אוזניים של מטוסים - מטוסי קרב שהמריאו מתל נוף וחלפו מעל המשק בדרום דרומה. פתחתי את הרדיו. ברדיו הוקראו בקצב מהיר סיסמאות גיוס של יחידות מילואים. הקשבתי בסבלנות לסיסמת יחידתי, וזו אכן הגיעה. עדיין לא קישרתי בין "סיפור הגיוס" ששמעתי בבוקר בשיחת החברים על הדשא לבין האירועים. לבשתי במהירות מדים וקראתי לחברי מאיר. מאיר חצרוני הוא חבר ילדות, בן גילי.

והרמטכ"ל החליט להקצות את אוגדה 146 לחזית רמת-הגולן. ההחלטה הזאת - שהתקבלה על-ידי הרמטכ"ל לקראת הבוקר של 7 באוקטובר, לאחר צאתנו לכיוון סיני - העלתה את האוגדה לרמת-הגולן, אך הותירה את חטיבה 217 ופלוגתי בה בזירת סיני. הכרנו את סיני ממלחמת ששת הימים, אך התכוננו לפני המלחמה ללחימה ברמת-הגולן.

נענו שעות בלילה חשוך על הציר לכיוון בלוח. למותר לציין, שהאיש שאמור היה לסמן לנו את שטחי הכינוס הגדודיים לא היה שם. כשעלה השחר הרגשתי בעצמותי, שאנחנו קרובים לתעלת סואץ, קרובים מדי. בלי ספק קרובים מכדי להמשיך לנוע עם טנקים על גבי מובילים וצוותים בתא הנהג. החלטתי להוריד את הטנקים מהמובילים ולהתחיל לנוע מבצעית לעבר קו התעלה: שני הטנקים

התחפרו משני צידי ציר רומני-בלוח בטווחים של עד 50 מטרים מן הציר, בפריסה רחבה מאוד של עד כ-500 מטרים ובעומק של כ-100 מטרים. מעין מלבן צפוף בחיילי קומנדו מוסווים היטב, שהציר חוצה אותו לאורכו. לא ידענו דבר על קיומם.

נענו על הכביש בשדירה מבצעית - שני טנקים, זחל"ם החרמ"ש שלישי - ישירות לתוך מארב הקומנדו. המצרים לא ירו עדיין. לפתע שמעתי פיצוץ אדיר מאחורי! הסתובבתי לאחור בתא המפקד וראיתי שהזחל"ם נפגע מכמה פצצות אר-פי-ג'י שנורו עליו במקביל. מייד עם ירי הנ"ט על הזחל"ם, שהתפוצץ על כל יושביו, החלה אש תופת משני צידי הציר על הטנק שלי ועל הטנק השני. פקדתי באופן אוטומטי על נהג הטנק "נהג ימינה!" ועל כל הטנק "צוות חי"ר אש!" והטנק הסתער לעבר הדיונות מצפון לכביש; הטנק השני

תדרין למפקדים: מימין יצחק בדיק, משמאל המח"ט נתקה ניר

בראש, זחל"ם החרמ"ש מאחור. קיוויתי שבהמשך הדרך עוד אפגוש את האיש שיסמן לנו את מיקומם של שטחי הכינוס הגדודיים. הורדתי במהירות את הטנקים מן המובילים והתחלנו לנוע - הטנק שלי בראש.

לא ידעתי כי אני נמצא במרחק של לא יותר מ-2 ק"מ ממארב של פלוגת קומנדו מצרי שנחתה ממסוקים במוצאי שבת בלילה על ציר אל-עריש-רומני-בלוח, והתמקמה כמגנן נ"ט על הציר בין רומני לבין בלוח. מאה ועשרים לוחמי קומנדו מצרים היו מצוידים ברובי סער קלצ'ניקוב, בטילי סאגר, בנשק נ"ט אישי אר-פי-ג'י-7 ובנשק מסייע. לחיילי הקומנדו המצרי היתה משימה ברורה, ולא היתה להם תוכנית חילוץ.

מתחקירי שבויים מאוחר יותר עלה, כי משימתם היתה לעצור את "האויב הציוני" ולמנוע ממנו לתגבר את כוחותיו. חיילי הקומנדו

הסתער צמוד אלי. נסענו וירינו בכל המקלעים. לאחר 50 מטרים, תוך כדי ההסתערות, התרוממו מולנו מתוך הדיונות הנודדות אנשי קומנדו מוסווים היטב, שידו בכל כלי הנשק שברשותם. נסענו לעברם, ירינו ודרסנו חלק מהם, והם זרקו רימונים וניסו לטפס מאחור על הטנקים המסתערים עליהם. יריתי לעברם בתת-מקלע עוזי מתא מפקד הטנק כשחצי גופי בחוץ (לטנקיסט ותיק ברור, שאי-אפשר אחרת) וזרקתי רימונים. יריתי גם לעבר הזחלים של הטנק השני, כדי למנוע מהם לטפס עליו, וכך עשה גם מפקד הטנק השני: ירה לעבר זחלי הטנק שלי! מפקד הטנק שלידי נפגע, נתן פקודת חילוץ לאחור והטנק שלו נע לאחור במהירות. צוות הטנק שלי ואני מצאנו את עצמנו לכד בין עשרות אנשי קומנדו שהתרוצצו על פני הדיונה וירו לעברנו מתוך מחפורותיהם. לפתע התרומם חייל מצרי מאחת המחפורות, ומטווח של כ-30 מטרים ירה רקטת אר-פי-ג'י ישירות

החשיכה החלו חיילי המעוז לצאת החוצה. בתחילה היה לנו קשר עימם, ומאוחר יותר הקשר ניתק. במשך כל הלילה לא ידענו מה עלה בגורלם. האם יצאו בשלום מן המעוז או שנתקלו בקומנדו המצרי שהיה לבטח באי-ספור מארבים בין הדיונות.

לא היה פנאי למחשבות. לאחר פעולת החיפוי הזאת חזרנו לעמדות אחוריות. נענו כמה מאות מטרים לאחור, תידלקנו, חימשנו את הטנקים, טיפלנו במערכות השונות שלהם והתכוננו להמשך הלחימה.

ערב ה-8 באוקטובר

אין ספק, כי 8 באוקטובר היה אחד מימי הלחימה הקשים ביותר של צה"ל במלחמת יום הכיפורים. ב-7 באוקטובר בלילה, בתום הקרב על מעוז 'מילנו', אני, כמפקד פלוגת טנקים הנמצא רוב הזמן בחדר הלחימה של אוגדת ברן, רוב הזמן בראש התנועה של חטיבת נתק'ה ניר, לא הכרתי כלל את התוכניות להתקפת הנגר שנועדו לביצוע למחרת, וודאי שלא את תמונת המצב האוגדתית. זאת, כשלמחרת הייתי אמור לתקוף את הצבא המצרי לאורך התעלה ולחצות את התעלה על גשר מצרי. לנוכח קצב ההשתנות של מצבי לחימת הפלוגה יכולתי להכיר לכל היותר את תמונת המצב הגרודית, ואולי החטיבתית. כל זאת במיוחד כמרחב עצום כמו סיני. עד היום אני בטוח שהמח"ט הכיר את התוכנית הזאת לפרטיה, ולדעתי, המג"ד לבטח לא הכיר אותה. המצב הזה של פקודות חפוזות ולחימה בקרבות היתקלות היה שכיח בשדה הקרב של מלחמת יום הכיפורים. רוב הקרבות שנלחמנו בהם התאפיינו בפקודות קצרות לקראת ביצוע, כמו "נוע ותקוף את...!"

היו מקרים שבהם הזמן בין מתן הפקודה לביצוע היה קצר כל-כך עד כי את היעדים למדו המפקדים תוך כדי קרבות ההיתקלות. כל המודיעין שנאסף בקרבות הללו, או לפחות רובו, היה מודיעין ממגע עם האויב. לא היו קבוצות פקודות ראשונה ושנייה, ולא נערכו משחקי מלחמה על גבי שולחנות חול. כדי לבצע משימות במצב כזה על המפקד להתכונן היטב. אימון מסודר לפני המלחמה מכין למצבים הקשים הללו. אין שום אפשרות לעשות זאת ללא רכישת בסיס מוצק של ידע ומיומנות בשיטות השונות של נוהל הקרב.

ב-8 באוקטובר, עוד לפני עלות השחר, עלה הגרוד לעמדות תצפית ואש. בשלב הזה כבר היינו כוח אורגני, רוב צוותי הגרוד הגיעו במהלך הלילה, וגדוד 113 היה נכון למשימותיו. עם עלות השחר, זיהיתי קבוצת אנשים ההולכת לעברי ממערב. נתתי פקודת היכון לירי, שכן היה ברור לי, כי אלה חיילי קומנדו מצרים. השמש עלתה. שנייה לפני שנתתי פקודת אש הבחנתי, כי אחד החיילים מנופף בידו לבן. "רגע", אמרתי לצוות, "יש כאן משהו, עצור!" למרבה המזל לא פתחנו באש. כאשר קבוצת האנשים התקרבה התברר שאלה לוחמי מעוז 'מילנו', שנחלצו מן המעוז בלילה שעבר. על הלוחמים הללו עבר לילה קשה. הם נתקלו במארבי קומנדו וביחידות אויב שונות שחצו את התעלה בסמוך למעוז, ובלחימה עימם נהרגו ונפצעו לוחמים רבים. את הפצועים סחבו הבריאים על גבם, והתקדמו ברגל, ללא קשר רדיו, עד שהגיעו אל קווי כוחותינו.

אל הטנק שלי. הרקטה החטיאה את הטנק, אך עברה כמה מילימטרים מפני. להבת הרשף שפרצה מאחוריה שרפה את פני ואת גופי וחולצתי החלה לבעור. אינסטינקטיבית נתתי פקודה לתותחן הטנק לתפוס פיקוד. קפצתי מהטנק והתגלגלתי על החול כדי לכבות את עצמי. התותחן שעלה במהירות לתא המפקד, תפס את מקלעי הטנק וירה בכל מי שהתקרב אלי. הוא יצר כמעט מסך של אש מקלעים לפני. הרגשתי צריכה חזקה בפנים, ואחרי כמה גלגולים על החול הצלחתי לכבות את האש שאחזה בי. לשמחתי, הכווייה בפנים היתה שטחית אף כי לא נראתה כך – במשך ימים ארוכים נותרה "מסיכה שחורה" על פני.

התחלתי לזחול בחזרה לעבר הטנק, והתותחן המשיך לירות בכל מי שניסה להתקרב אלי, והצלח לפגוע בחלק מהם. בסופו של דבר, אחרי זחילה מתישה הגעתי אל הטנק, טיפסתי על הצריח, התותחן חזר אל תאו ואני אל תא הפיקוד של הטנק. ושוב, קרב פנים-אל-פנים, ממש כמו קודם. מסתבר שהלחץ להוציא כוחות מן הימ"ח לא פחת, ושני טנקים נוספים שהגיעו הצטרפו ללחימה.

לפתע נשבר הכוח המצרי והחיילים החלו לברוח לעבר הים. כשבועים חיילים מצרים הרוגים היו שרועים על הדיונות שלפנינו, ורבים אחרים נראו במנוסה לעבר הים. הפסקנו לדרוך אחריהם. בהתגברות על המארב פתחנו את הציר החשוב הזה, הציר שדרכו הגיע הכוח העיקרי של אוגדה 162 לאחר מכן. לאחר הקרב הזה הבנתי, שהופתענו באופן בסיסי ועמוק ושהמלחמה הזאת תימשך יותר מיומיים. בקרב מול הקומנדו על פתיחת הציר איבדנו עשרה לוחמים: שמונה חיילי חרמ"ש נהרגו בזחל"ם שנפגע ושני טנקיסטים נהרגו בלחימה בקרב עם הקומנדו. המשכנו לנוע.

לצד הדרך, כ-8 ק"מ מתעלת סואץ, ממש ליד ציר החת"ם, פגשתי צוות סדיר של טנק פטון יושב שפוף סמוך לזחלים. שאלתי מה הם עושים לבדם בלב הישימון באמצע המלחמה. מפקד הטנק סיפר לי, שהם חלק ממחלקת הטנקים של מעוז 'מילנו' באזור קנטרה. שני הטנקים האחרים של המחלקה נפגעו ונשרפו, והוא לא ידע מה עלה בגורל הצוותים האחרים. "אני בטוח שהחברה שלי נהרגו", אמר. המורל של צוות הטנק הזה היה נמוך מאוד. ניכר היה בפני הלוחמים, כי עברו שעות לחימה קשות מאוד במעוז 'מילנו'. צירפנו אותם לכוח שלנו והמשכנו לנוע.

בקרבת ההגנה, 7 באוקטובר

אט אט התקבצו כוחות הגרוד במערב סיני. הטנקים של גדוד 113 הגיעו בזה אחר זה על גבי מובילים ולקראת השעה 16:00 התאספו במקום 30 טנקים של הגרוד. אכן כוח עצום על-פי כל אמת-מידה, ובמיוחד בהתייחס למצב הכוח הסדיר במרחב התעלה ב-7 באוקטובר. המג"ד אסף יגורי הגיע גם הוא, ולקראת השעה 18:00 קיבלנו פקודות לנוע לעבר תעלת סואץ, ליצור מגע עם המצרים בחזית מעוז 'מילנו', ולאפשר בכך את יציאתם של חיילי המעוז ממנו ואת חילוץם.

נענו - 30 טנקים - לעבר המעוז. עלינו לעמדות אש וירינו בכל כלי הנשק שברשותנו לעבר המצרים במרחב מעוז 'מילנו'. בחסות

בין הלוחמים שנחלצו ממעוז 'מילנו' היה סג"ם אילן גדרון, בנו של אלוף (מיל') משה (מוסיק) גדרון (לימים מבקר מערכת הביטחון). אילן היה מפקד המחלקה שאת אחד מהטנקים שלה, זה שהצליח לצאת ממעוז 'מילנו', ראיתי יום קודם לכן בצומת ציר אל-עריש-ציר החת"ם. שני הטנקים האחרים של מחלקתו של אילן - הטנק שלו ושל הסמל - נפגעו ונשרפו, והוא והצוותים הצליחו להיכנס למעוז. אילן הוריד את הפצוע שסחב על גבו וסיפר לי את קורותיהם כליל החילוץ. הוא בקושי עמד על רגליו, עיניו נעצמו, כולו שחור מפיח הלחימה, שרוט כולו. "המפקד", שאל, "יש טנק? אני רוצה להמשיך להילחם!"

"קח לך כמה שעות", אמרתי לו, "תישן קצת. אתה בקושי מחזיק את עיניך פקוחות."

"לא, לא, אני חייב להמשיך להילחם."

במשך הלחימה כולה היו המפקדים האלה - מפקדי המחלקות, מפקדי הפלוגות ומפקדי הגדודים - המצביאים האמיתיים של מלחמת יום הכיפורים. לא הגנרלים הם שניצחו את המלחמה, אלא קבוצת אנשים אמיצים, נחושים וחדורי אמונה כמו אילן גדרון.

"אין לי כרגע טנק בשבילך", אמרתי לאילן, "אבל אם 'תארגן' לך טנק, תצטרף."

בדרך-לא-דרך "אירגן" לעצמו אילן טנק שתוקן בסדנה שמאחורי קווי הלחימה, ולמחרת הצטרף אלי עם צוות שריכו ממקומות שונים. איני יודע איך הוא עשה זאת, העובדה נותרה בעינה: אילן הגיע אלי עם צוות ועם טנק כשיר להחימה והודיע לי בקשר: "אני אצלך!" כמשך כל קרבות הבלימה וההתקפה, בצד המזרחי של התעלה, ולאחר מכן בצידה המערבי, נלחמנו יחד עד שאילן נפל בקרב ב-18 באוקטובר ממערב לתעלת סואץ באחת מן ההתקפות על יחידת טנקים מצרית.

פקודות עבור!

"צא להתקפה, נוע על ציר החת"ם, וצור מגע עם האויב!" זוהי הפקודה שקיבלתי להתקפת הנגד ב-8 באוקטובר. מייד עם תחילת התנועה ממרחב מעוז 'מילנו' נוכחנו, כי המצרים שולטים על מרחב ציר החת"ם. נענו במהירות דרומה לאורך ציר החת"ם תוך חילופי אש עם המצרים שנמצאו בשטחים השולטים ממערב. היה לי ברור, שתנועה מערבה יותר תגרום לנו להיות נחותים מהמצרים ותפגע בנו קשות. מכיוון שהפקודה היתה לנוע ולתקוף לאורך ציר החת"ם, החיכוך שנוצר עם המצרים היה קטן יחסית. הם היו על השטחים השולטים באגף ממערב, ואנחנו תקפנו דרומה. במשך כל התנועה שמרנו על מגע עימם מעמדות עוקבות, אך לא הסתערנו עליהם. למצרים ולנו היו נפגעים, אך לא נעצרנו. לקראת הצהריים הגענו לשטחים השולטים על גשר הפירדאן. באזור הגשר הניחו המצרים גשרי מעבר על התעלה. הדיוויזיות המצריות של הארמיה השנייה עברו על גבי הגשרים הללו בהמשך הלחימה. מובן שלא ידעתי על כך באותה עת. נענו לעבר השטחים השולטים על גשר הפירדאן, אלה המסומנים במפת הקוד בשם מתחם "הברגה". התקדמנו מערבה והגענו לאמצע הדרך במעלה גבעות "הברגה"

לכיוון מערב. לפתע, ממש מולנו, התרומם אבק רב. ראיתי 8 טנקים יורדים במהירות לכיוון מזרח; הם שעטו על המדרון ישירות לעברנו. בתחילה חשבתי שאלה טנקים מצריים, אך עד מהרה זיהיתי שאלה טנקי פטון ישראליים. הם נעו לעברנו, ואנחנו נענו בדיוק בכיוון ההפוך. לא הבנתי מה קורה. אנחנו בתנועה לעבר האויב והם נעים מן האויב והלאה?

כשחלפה פלוגת הטנקים הזאת בין הטנקים שלנו ניסינו לעצור אותם כדי להכין מה קורה, אך הם פשוט לא עצרו. הבטתי בטנקים וראיתי בצריחייהם אנשים שפניהם המומות. הם לא הביטו ימינה או שמאלה, ולא הוציאו הגה מפיהם. הם פשוט דהרו במהירות ועברו בין הטנקים שלנו, כמו מסרק בשיער, ממערב למזרח! רק לאחר המלחמה הצלחתי להבין מה קרה שם.

המשכנו בתנועה במעלה הגבעות. השעה היתה 12:30, השמש היתה בעינינו ולכן לא הבחנו מה קורה לפנינו בחזית הלחימה. לא זיהינו אפילו את התעלה אף כי היינו במרחק של לא יותר מ-5 ק"מ ממנה!

הייתי ב"הברגה" לפני המלחמה. מ"הברגה" ועד תעלת סואץ נפרס מישור חלק, כ-5 ק"מ אורכו, ללא קפל קרקע אחד. הבטתי בשטח ולא ראיתי מקום אחד שבו יכול טנק לתפוס עמדה ראויה. מגבעות "הברגה" יכולתי לראות אז את תעלת סואץ, ממש בקצה המישור, ועתה לא זיהינו כלל את התעלה. עדיין לא הבנו מה קרה לאותם טנקים שדהרו דרכנו מזרחה.

המג"ד אסף יגורי נהג לאסוף אותנו אליו, ולדבר עימנו פנים-אל-פנים בעמדת תצפית על המשימה שעלינו לבצע. כך עשינו גם אז בתצפית מפקדים, המ"פים והסמג"ד, עם השמש בעינינו. ניסינו לזהות את מה שניתן היה לזיהוי. התחלנו לדבר ויגורי אמר: "נחכה לפקודות להמשך." כשאני חושב כיום על מה שלא ידענו בעומדנו על גבעת "הברגה" אני מבין עד כמה גדול הפער שבין המציאות בשדה הקרב לבין מה שחושבים על המציאות הזאת. לא ידענו, שבשטח המישורי שלפנינו ממוקמת ומוסווית היטב דיוויזיה ממוכנת מצרית עם אלפי חיילי חי"ר ועם מאות כלי נ"ט מסוגים שונים. כלי נ"ט בכל הטווחים - מאר-פיג"ו ועד לטיל הסאגר - מעל 100 טנקים, וכמות גדולה מאוד של ארטילריה. הדבר נודע לי רק לאחר המלחמה כשלמדתי את נסיבות הקרב. כאמור, לא ידענו אז ששמונת הטנקים שדהרו לעברנו ועברו אותנו מזרחה, היו של גדוד טנקים 28, בפיקודו של חיים עדיני, שפעל במסגרת חטיבתו של גבי עמיר, חטיבה 460. כשלוש שעות לפני המפגש איתנו קיבל המג"ד פקודה, במסגרת התקפת הנגד, להעביר כוח שריון לעברה המערבי של תעלת סואץ. למותר לציין, כי גדוד 28 לא ידע שהוא נכנס לעומקו של מתחם דיוויזיה מצרית, שנערכה להגנה חפוזה מייד עם תום צליחתו המוצלחת את תעלת סואץ. כשנכנס הגדוד לתוך השטח במגמה למצוא גשר ולצלוח, ספג מכה קשה מאוד. לוחמים רבים נהרגו בניסיון המעבר שנכשל, וטנקים רבים הושמדו. כשנודעו לי מהלכי הקרב הזה הבנתי את הסיבה למכטים המבוהלים ולנסיעה המהירה מזרחה. באופן אירוני התקבלה באותה עת במטה הכללי ידיעה, שצה"ל עבר לצד המערבי של תעלת סואץ. המרחק בין תמונת המצב

במטכ"ל ובפיקוד לבין מה שקרה במתחם "הברגה" היה אפוא כמרחק מזרח ממערב תרתי משמע.

הקרב על גשר הפירדאן

ברשת הקשר הגיעה הפקודה הבאה: "להמשיך לתקוף לכיוון מערב, להיות מוכנים לנוע לעבר גשר הפירדאן ולחבור עם כוחותינו הנמצאים בצד המערבי של התעלה." סוף סוף הסמג"ד אמר, שאנחנו לא הראשונים בתנועה. עד עתה היינו הראשונים שנעו כשטח. אמרתי לעצמי, שמשמעות הדברים היא, שלפנינו נעו כוחות, ומישהו "כבר עשה את העבודה". פירוש הדבר, שהציר משולט. המג"ד ביקש בקשר

כמה הבהרות, אבל התשובה היחידה שקיבל היתה ההוראה "להיות מוכן לתנועה ומהר" משום שהכוחות בצד השני של התעלה זקוקים לתגבור דחוף.

גלשנו עשרים טנקים - עשרה נפגעו עד לשלב הזה - מגבעות "הברגה" בפריסה רחבה לכיוון תעלת סואץ. ירדנו מן הגבעות והגענו לשטח הפתוח בשקט יחסי. אבק רב ושמש בעיניים. טנקיסטים ותיקים אומרים, שבמצב כזה לא רואים הרבה, מקסימום למרחק של מטרים בודדים. אחרי תנועה של 2.5 ק"מ, כשהיינו באמצע המישור - בחזיתנו גשר הפירדאן ומאחורינו גבעות "הברגה", גילינו שאין שילוט מבצעי של הציר. הסתכלתי מצריח הטנק ימינה ושמאלה והבחנתי שאנחנו נעים בתוך מערך מצרי חפוז. שקלתי מה לעשות במצב הזה. המשכתי לנוע בתוך הכוח המצרי, ובבת אחת נפתחה עלינו אש תופת ממאות קני טנקים וארטילריה, טילי סאגר ואר-פי-ג'י. המצרים ירו לכל הכיוונים - עלינו ועל עצמם. לא היו גבולות

גזרה לירי. החשיכה ירדה בבת אחת. תוך שניות איכדנו את הקשר עם הסביבה, ולא ראיתי דבר מלבד אש ועשן. הטנק נפגע מארטילריה ומטילים, התותח נפגע והפסיק לתפקד. המקלעים על הצריח התרסקו מאותו מטח ארטילרי, והאנטנות התקצצו באחת. בבת אחת הפך הטנק שלי, טנק המ"פ, לגוש פלדה נוסע, שאינו מסוגל לירות ואינו מסוגל להקים קשר רדיו עם אף אחד.

אלה היו עבורי מהרגעים הקשים ביותר במלחמה. כמפקד פלוגה נמצאתי באחת מן הדילמות הקשות ביותר שעמדתי בהן. מחד גיסא, הוטלה עלי המשימה "לחבור אל הכוחות הנמצאים בצד השני של

התעלה, מרחק של 2-3 ק"מ מאיתנו", וידעתי שאם לא נגיע לכוח הזה הוא לא יחזיק מעמד; מאידך גיסא, היה ברור לי, שהקרב הזה אבוד.

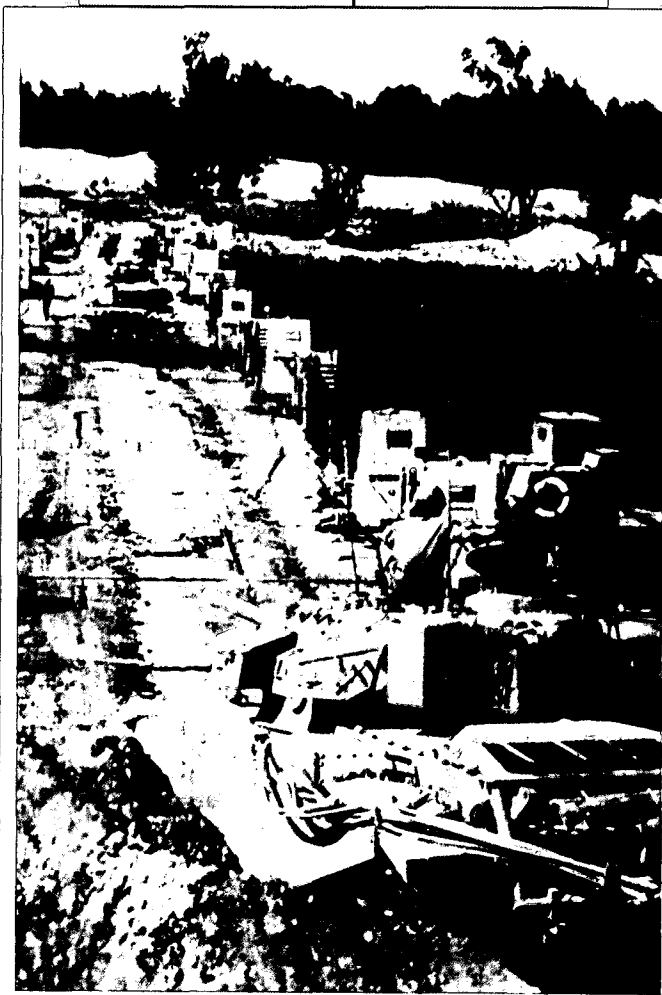
ידעתי, כי זה בלתי אפשרי להגיע ליעד כלשהו במצב שאלינו נקלענו, מה גם שטנק המ"פ אינו מתפקד. טנק המג"ד נפגע כוחל שלו. המג"ד הספיק לתת לגדוד פקודה לסגת לאחור לפני שקפץ מהטנק. כששמעתי את הפקודה, העברתי אותה ליתר הטנקים בגדוד; מכיוון שהיינו קרובים זה לזה ניתן היה לשמוע אותי. הרבה טנקים כבר איבדו את אנטנות הקשר, ועד היום איני יודע מי שמע את הפקודה הזאת. פקדתי על הנהג "אחורה מהר!" - זהו נוסח הפקודה לחילוץ ולניתוק מגע. לא סובבנו

את הטנק, ופשוט נענו במהירות לאחור. בעת התנועה לאחור נפתחו מדי פעם "חלונות תצפית" של ראות עד כדי 20-30 מטרים, לא יותר, וזיהיתי חיילים שרצו באי סדר לכיוונים שונים. חלקם לא ידעו לאיזה כיוון לרוץ ועמדו במקומם. העלינו על סיפון הטנק לוחמים שהטנקים שלהם נפגעו - חלקם היו פצועים. כך, עם האנשים על הסיפון נסענו בהילוך אחורי כ-2,500 מטרים.

כשיצאנו מתוך המהומה הזאת ראיתי שיחד איתי יצאו עוד שני טנקים מהאש - טנק אחד מכל פלוגה. זיהיתי את המח"ט מנסה לקרוא למג"ד ברשת הקשר. הגעתי עם הטנק שלי עד לטנק המח"ט ואמרתי לו, כי אנחנו שלושת הטנקים היחידים שיצאנו מהקרב הזה, וכי ככל הנראה כל היתר נשאר בשטח. ביקשתי ממנו אישור להיכנס שנית לשטח ולנסות להוציא פצועים נוספים. מובן שלא ניתן היה להגיע ללב השטח, לעומק

העמדות של הדיוויזיה המצרית שבה נתקלנו, אך קיוויתי שאנשים שקפצו מהטנקים הבווערים יגיעו לפחות עד לאמצע הדרך, ואני אצליח לחלץ אותם באותו האופן שבו חילצנו את מקצתם קודם לכן. "זו התאבדות", אמר לי המח"ט, אך אישר את בקשתי. באותו הרגע ממש קיבל המח"ט הוראה בקשר להגיע למפגש מפקדים במפקדת האוגדה שהיתה פרוסה מאחור, כדי להתערבן במצב ולקבל החלטות.

נעתי בחזרה לכיוון התעלה. במקום שרר שקט. התבוננתי בשטח באמצעות משקפת. מאות חיילים מצרים הסתובבו בין הטנקים

גדוד 113 עובר את תעלת סואץ

גדוד 113 ממשיך בלחימה

שאלנו את עצמנו האם להישאר ולהילחם כגדוד, או להתפור בין יחידות החטיבה. לאחר התלבטות החלטנו להישאר במסגרת של גדוד 113 ולהמשיך להילחם כגדוד. מרגע זה ועד תום הלחימה גדוד 113 לא היה גדוד של 20-30 טנקים, אלא של 7 טנקים לכל היותר. פיקדתי על פלוגת הטנקים המוקטנת, על פלוגת החרמ"ש פיקד מ"פ נוסף, ועל הגדוד כולו פיקד מג"ד החרמ"ש, מולה הרמתי. מולה, שמעולם לא פיקד על יחידת טנקים, פיקד על הגדוד (שהיה מורכב משתי הפלוגות המוקטנות הללו) במשך רוב הלחימה מתוך נגמ"ש של יחידת החרמ"ש.

החזקת השטחים השולטים בציר החת"ם

בימים שלאחר מכן הצטרף הגדוד לקרב הגנה ארוך, שהתבסס על השטחים השולטים של ציר החת"ם לכיוון מערב. המטרה כפי שהובהרה לנו היתה

לשחוק את הצבא המצרי בקרב ההגנה הזו ככל האפשר ולצאת לקרב התקפה מערבה במגמה להכריע את הצבא המצרי. ההחלטה הזאת, שהתקבלה בפיקוד הדרום ובמטכ"ל, העידה יותר מכול על תחילתו של השינוי במצב המבצעי של צה"ל בסני באותם הימים. בין 8 ל-16 באוקטובר נערכו קרבות הגנה, שהתנהלו בעיקר

חפ"ק אוגדה 162 במלחמה. המח"ט נתק'ה ניד עומד משמאל ולפניו מפקד האוגדה האלוף אדן (ברן)

בשעות היום, ולעיתים גם בלילה, ברציפות ובאינטנסיביות רבה. היו אלה קרבות על החזקת השטחים - השטחים השולטים בעיקר. ככל בוקר, עם עלות השחר, נענו לעמדות שולטות כדי לתפוס אותן לפני המצרים. עם עלייתנו לעמדות אש התפתחה מולנו התקפה של כוחות מצריים. ההתקפות האלה התרחשו מדי יום בימי הלחימה הבאים. בסביבות השעה 7 בבוקר, כשהיינו בעמדות האש על השטחים השולטים החלו לנוע לעברנו עשרות טנקים ונגמ"שים, וכיניהם צעדו חיילי חי"ר רבים. היינו מולם חמישה טנקים בלבד. ירינו בהם פגזי ח"ש ואש ממקלעים וממרגמות, והם התקדמו ברציפות. חלק מהם נפגעו, אך כל היתר המשיכו. לא הבנו את התופעה הזאת ובשיחות בינינו קראנו להם "מסוממים". לעיתים הגיעו חיילי החי"ר המצרי ממש עד לקו עמדותינו. הקרב הגיע לטווחים קצרים של ממש - ירי פגזי ח"ש על טנקים בטווח של 30

הבוערים שלנו. זה היה מראה קשה. היה ברור לי, שלאנשים שנשארו שם יש סיכוי קטן מאוד לצאת מהשטח הזה בחיים, ובכל זאת בדקתי אם יש סיכוי, ואפילו הקטן ביותר, לחלץ את הלוחמים. עד מהרה המצרים זיהו אותי ופתחו באש רצחנית. עצרתי ובדקתי את המצב באמצעות המשקפת. לא זיהיתי אף אחד שרץ לעברי, אך הבחנתי כי המצרים ריכוזו כוח טנקים גדול - כ-100 טנקים ונגמ"שים - והחלו לנוע בפריסה רחבה מאוד לעבר השטח השולט "הברגה". אמרתי לעצמי, שהם מנסים לכבוש את השטחים השולטים, טובבתי את הטנק, ונעתי במהירות בחזרה אל העמדות השולטות. זיהיתי שם את שני הטנקים שיצאו איתי מהשטח קודם לכן. צוותיהם ישבו לידם במצב רוח שפוף. היו שם גם שלושה טנקים נוספים שלא נכנסו כלל לקרב בשל תקלות טכניות. יחד היינו שישה טנקים. ברור היה לי, שאם המצרים יכבשו את השטח השולט יהיה קשה מאוד לצה"ל לכבוש אותו מחדש, ולחימה כזאת תהיה כרוכה כאכידות כבדות.

החלטתי לא לחכות למצרים על השטח השולט. החלטתי לקצר טווח לשטחים הנחותים עם ארבעה טנקים, ולפתוח באש על הטנקים ועל הנגמ"שים המצריים משם.

קיוויתי כי לאחר שייפגעו למצרים כמה טנקים הם ייעצרו. גלשנו מהגבעות עד לטווחים של 1-1.5 ק"מ, ופתחנו באש בבת אחת. פעלנו בשיטת "ירי בטווח קרבי". בטווח כזה כל פגז פוגע. רמת

התותחנות של המצרים היתה גרועה, והם לא פגעו בנו. לשמחתי, לא ירו המצרים טילי סאגר בעת תנועתנו לעברם. ירי פגזי הח"ש המהיר שלנו השמיד 10-15 טנקים של המצרים והתקפתם נבלמה. חזרנו לעמדות השולטות. היה זה בשעה 17:00 כ-8 באוקטובר.

הגדוד שלנו איבד בקרב הזה שלושים ושישה אנשים. הסמג"ד וכל המ"פים חוץ ממני נהרגו. מפקדי טנקים רבים נהרגו, ואחרים נפצעו. המג"ד אסף יגורי נפל בשבי לאחר שנחלץ מן הטנק עם צוותו לתוך בור שנפער מנפילת פגז ארטילריה. דבר נפילתו בשבי נודע רק לאחר כמה ימים. נראה, כי הוא וצוותו ניצלו ממוות הודות לידיעתו את השפה הערבית. הוא צעק כמה מילים בערבית לעבר מפקד של כוח מצרי שירה עליהם, ובעקבות זאת פסק הירי. גדוד 113 ספג מכה אנושה. נשארנו כ-8 באוקטובר בערב ארבעה טנקים.

מטרים. קרבות פנים-אל-פנים של ממש. כמה מחיילי החי"ר המצרי ניסו לטפס על הטנקים שלנו תוך כדי הלחימה.

ב-13 באוקטובר עמדנו בפני התקפה כבדה מההתקפות שהיו בימים הקודמים. חמשת הטנקים של הגדוד נמצאו רוב הזמן בעמדות אש. חלקם תידלקו והתחמשו בעמדות המתנה. הצוותים נחו מעט ואכלו, וכך נשמר רצף לחימה במשך כל היום. היתה זו התקפה של טנקים מסוג טי-62, ומולה הרמתי, המג"ד שניצב גבוה בעמדת אש, נפגע ונהרג מפגיעת פגז של טנק מצרי. הרמתי ראשי וראיתי מטוסי מיג מצריים, שהתקיפו והפציצו את עמדות התחזוקה החטיבתית. ההתקפה נמשכה כמה דקות והיו בה עשרות נפגעים - הרוגים ופצועים.

זאביק רם קיבל את הפיקוד על הגדוד לאחר שהרמתי נהרג. חילופי הפיקוד ביחידות הלוחמות במלחמה היו רבים. כך יהיה גם בעתיד. צריך להבין זאת כשמדברים על חשיבותה של שרשרת פיקוד ועל משמעותה.

לא במקרה איני מתאר את הסיוע האווירי והארטילרי לכוחותינו. הסיבה לכך פשוטה: לא ניתן כלל סיוע אווירי בשל ההגנה נ"מ המצרית, והסיוע הארטילרי במשך כל המלחמה היה נדיר בשל הסד"כ. הלחימה הוטלה בעיקר על יחידות הטנקים והחי"ר. המחסור הזה בסיוע הורגש מאוד לנוכח הסיוע הארטילרי המסיבי של המצרים, שנחת עלינו. נשארנו בעמדות האש כל אותו היום עד שההתקפה המצרית נבלמה ושככה. קרבות הגנה להחזקת שטח הינם קרבות הדרושים נחישות והתמדה רבות ביותר. למדנו זאת על בשרנו באותם הימים.

בחניוני הלילה הקרביים נהגתי לשוחח עם החיילים. סיפרתי להם מה עבר עלינו במשך היום, ודיברתי איתם על הדברים שאנחנו אמורים לעשות למחרת. ידעתי שלא כולנו נשב בחניון הלילה למחרת, אך ידעתי גם שכדי להניע את החיילים להילחם בקרב שבו הם עלולים להיפגע, חייבים לשוחח עימם באופן בלתי-אמצעי. לא רק בקשר הרדיו, המהווה את ערוץ התקשורת העיקרי בין המפקדים והחיילים בחיל השריון. אין די בקשר רדיו - המגע האישי, הטפיחה על הכתף חיוניים ביותר.

ידעתי שאני חייב להקדין כלפי אנשי ביטחון, אמינות ומקצועיות, והבנתי כי עלי לספר להם את האמת, קשה ככל שתהיה. מסתבר שאם המפקד נוהג כך, אנשיו הולכים אחריו בשדה הקרב גם בתנאים הקשים ביותר. ערב ערב, עייפים ככל שהיינו מהלחימה היומית, התכנסנו לדבר. במקביל חימשנו ותידלקנו את הטנקים להמשך הלחימה.

בשמונת הימים הללו של קרבות הגנה מול המצרים בציר החת"ם הסבנו למצרים אבידות כבדות מאוד. למצרים נפגעו עד 16 באוקטובר טנקים ונגמ"שים רבים, ואלפי חיילי חי"ר נהרגו ונפצעו.

המארב לחטיבת טנקים 25 המצרית

ב-15 באוקטובר בערב החלה צליחת תעלת סואץ על-ידי כוחות צה"ל. בשלב הראשון צלחו כוחות חי"ר על גבי סירות גומי וטנקים על גבי תמסחים.

ב-17 באוקטובר בבוקר החלו בחיבור דוברות לגשר שאותו קיוו להשלים עד השעה 16:00. באותה עת החל ברצועת המישור, המשתרעת לרוחב 4 ק"מ ממזרח לאגם המר, קרב שריון מן הגדולים במלחמה, שבו השתתפו 110 טנקים מסוג טי-62, אשר יצאו לכיוון צפון האגם המר וזוהו כחטיבה 25. התקדמותה של החטיבה הזאת סיכנה באופן ממשי את מהלך הצליחה של צה"ל לגדה המערבית של תעלת סואץ. על חטיבה 217 הוטלה משימה דחופה: לארוב לחטיבה 25 המצרית ולהשמיד אותה.

ב-17 באוקטובר עם שחר, במסגרת המשימה החטיבתית, קיבלתי משימה לנוע במהירות לשטחים השולטים על המישור שממזרח לאגם המר. סרן שמוליק, שחזר יומיים קודם לכן מחו"ל, הגיע אלי ואמר: "שמעתי שיש לך טנקים ואני מחפש להצטרף." חילקנו בינינו את הכוח "המרשים" של חמישה טנקים, ומאותו הרגע היו שתי פלוגות מוקטנות מאוד בגודל 113 - שלי בת שלושה טנקים, ושל שמוליק בת שני טנקים ופלוגת החרמ"ש. באמצעות משקפות זיהינו טור של טנקים, שהתקדם לאט צפונה לעבר הגשרים. צפונה לנו הגיע גדוד נוסף ותפס עמדות. בהמשך הצטרף גדוד נוסף מחטיבה 500.

עד מהרה הבנו, כי מהעמדות הללו לא נוכל להשמיד את הטנקים שמולנו, שכן הטווח היה 5 ק"מ, וכי יש למצוא במהירות פתרון. הדרך היחידה שנראתה אפשרית לביצוע המשימה היתה לנוע קדימה לתוך השטח הפתוח, לקצר טווח באופן משמעותי ולפתוח באש אל הטנקים המצריים מתוך השטח הפתוח. ממש קרב אבירים! חששנו שנמצא את עצמנו בתוך מערך מצרי מחופר של דיוויזיה ממוכנת בשטח הפתוח. ההתלבטות היתה קשה ביותר. הבנו כי אין ברירה והחלטנו לצאת לדרך. התפללנו שלא נפגוש שוב חי"ר ממוכן מחופר בדיונות, כפי שקרה בגשר הפירדאן. הגענו לטווח של 2 ק"מ מהטנקים המצריים והם לא הגיבו. כשהגענו לטווח קרבי של 1.5 ק"מ הבחינו בנו המצרים. צריחי הטנקים שלהם הסתובבו לעברנו ופתחו עלינו באש. כל גרודי הטנקים - גרוד 113 וגרוד 126 מחטיבתנו וגרוד 433 מחטיבה 500 - השיבו אש והשמידו תוך זמן קצר מאוד את רוב הטנקים של חטיבה 25 המצרית. כ-60 טנקים שרופים נותרו בשטח, והיתר שימשו את צה"ל כטנקי שלל שנים לאחר מכן. מארב הטנקים הזה - התעוזה שבהתקרבות כוחות ההלם של המארב לשטחים הפתוחים, התותחנות המצוינת וההשמדה המהירה של טנקי המצרים - יצר הפתעה שהמצרים לא עמדו בה. החטיבה המצרית הושמדה. לימים כשביקרתי בצבא הרוסי נודע לי, שמלמדים את הקרב הזה בבתי-הספר בצבא הרוסי כקרב מופת.

הלחימה בגדה המערבית של תעלת סואץ

בתום הקרב עם חטיבה 25 בערב אסף מפקד האוגדה, האלוף אברהם אדן ("ברן"), את מפקדי האוגדה לתדריך. "ברן", איש נמוך קומה, עמד על סלע מול כל מפקדי האוגדה ונתן תדריך ל"קרב ההכרעה", לדבריו. לפי זיכרוני אמר "ברן" כך: "חבר'ה, אחרי שהשמדנו את חטיבה 25, אנחנו יוצאים היום לקרב ההכרעה. אנו צולחים את תעלת סואץ עוד הלילה. משימת האוגדה היא לנוע במהירות אל העיר

סואץ ולכתר בכך את הארמיה המצרית השלישית. עלינו לעשות זאת לפני שתעצור אותנו הפסקת האש. לכן המשימה היא לעשות זאת מהר."

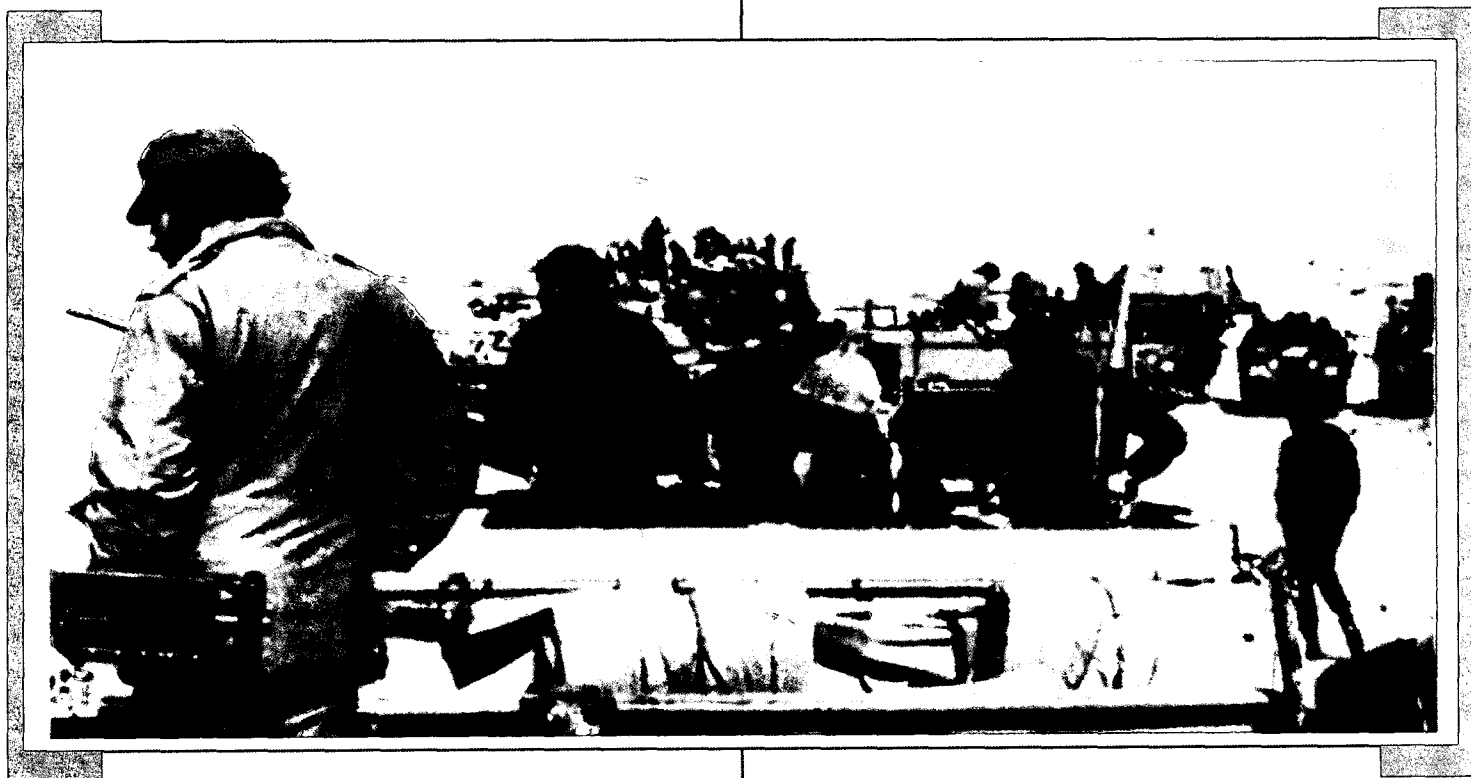
לאחר ש"ברן" סיים את דבריו עלתה יפה ירקוני על אותו הסלע ושרה כמה שירים. היא תמיד היתה שם ברגעים כאלה. רצנו אל הטנקים בתום הכינוס הזה. למח"טים הוא מסר כנראה פרטים נוספים מאוחר יותר, אך עבורי היתה זו הפקודה האחרונה, אולי המפורטת ביותר שקיבלתי עד לסוף הלחימה כולה.

מעבר להתקפה מערבה

ערב המתקפה בגדה המערבית של התעלה, היה צה"ל במצב שונה לחלוטין מאשר בימים הראשונים של המלחמה. חזרנו לטנקים, לאחר חימוש ותדלוק התחלנו לנוע. המצרים, שידעו כבר על הגשר שצה"ל הניח על תעלת סואץ, ריכזו אש ארטילרית וקטיושות לאזור המעבר. ככל שהתקרבו אל הגשרים התחזקה הארטילריה. הגשרים עצמם

בקרב במחנות אבו סולטן נתקלנו ב-15 טנקים מצריים, שפתחו עלינו באש בבת אחת. גם הטנק שלי נפגע בזחל, ולא היה יכול לנוע יותר. הצלחתי לקדם את שני הטנקים הנותרים, ויחד פתחנו בירי מהיר לעבר הטנקים המצריים, שקניהם בלטו מתוך חושות בטווחים של 100-200 מטרים מאיתנו. זאביק רם קידם את פלוגת החרמ"ש לטיהור השטח, והפלוגה נתקלה בכוח קומנדו שהיה מוסתר היטב בין החושות, והיה מצויד ברובי סער קלצ'ניקוב ובאר-פיג'י. במכת האש הראשונה נהרג מ"פ החרמ"ש, הסמ"פ וחלק מהמ"מים והלוחמים נהרגו ונפצעו. הפיקוד הפלוגתי כולו נפגע קשות.

נלחמנו עד רדת החשיכה לחילוץ הכוח. רק לקראת ערב הצלחנו בכוחות מתוגברים לחלוץ את הכוח על פצועיו ועל הרוגיו מהשטח, והציר נפתח לתנועה. בימים שלאחר מכן, עד 25 באוקטובר, הלחימה העיקרית ממערב לתעלה היתה מול טנקים של דיוויזיות השריון, מול חי"ר ששולב בהגנה על מחנות ועל עמדות, מול ארטילריה ומול הרבה מאוד סוללות של טילים נגד מטוסים. סוללות הטילים

נ"מ הללו היו הסיבה הישירה לכך שלא קיבלנו סיוע אווירי בלחימה עד אז. כל סוללה שהושמדה על ידינו בימי הלחימה מעבר לתעלת סואץ, תרמה לפתיחת השמים למטוסינו, ואלה החלו לפעול במרחב. לחמנו ברציפות מ-18 בחודש ועד ל-22 בו ממחנות אבו סולטן דרומה לכיוון ציר סואץ-קהיר. עשרות קילומטרים של תנועה ולחימה ממערב לתעלת סואץ ולאגם המר. המשמעות של לחימה רצופה לצוותי הטנקים הינה בראש וראשונה שהות ללא הפסקות בתוך הטנקים. מפקד הטנק ואנשי הצוות לא יכלו לעזוב את הטנק, ולו לרגע. לנוכח הארטילריה הרצופה, עומס הפעילות והלחץ היה עלינו למצוא דרכים יצירתיות אפילו כדי לעשות את צרכינו. העצירות

הופגזו ללא הרף. הגענו לגשר לקראת שחר, שמוליק עלה ראשון על הגשר עם שני טנקים, ואני נעתי אחריו עם שלושת הטנקים שלי. בשעה שנענו על הגשר, ספג הטנק שמאחורי פגיעה ישירה מקטיושה. נהג הטנק איבד שליטה על הגאי הטנק, והטנק צנח אל תעלת סואץ! מפקד הטנק הצליח להשתחרר ממערכת הקשר ונחלץ מהטנק, אבל יתר אנשי הצוות טבעו. יצאנו מהגשר למערב התעלה והתקדמנו למרחב מחנות אבו סולטן. במחנות אבו סולטן כ-18 בחודש, בקרב על פתיחת הציר ליחידות האוגדה, נפגעו והושמדו שני טנקים שלנו. חיילי הצוותים נהרגו כולם. האינטנסיביות של קרב ההתקפה לא היתה שונה מזו של קרבות ההגנה שעברנו עד כה.

הפסקת-האש הראשונה

ב-22 בחודש הגיע הגדוד למרחב הציר סואץ-קהיר וכבש את השטחים השולטים עליו. בקשר הגיעה הודעה על הפסקת-אש. היינו במרחק של כ-100 ק"מ מקהיר, וכל המערכת הבין-לאומית רעשה. משימת כיתור הארמיה השלישית לא הושלמה, לא הגענו אפילו לעיר סואץ, והפסקת-האש תפסה אותנו. במצב הזה לא היה לנו כל יתרון, בוודאי לא יתרון מערכתי שיניב איזושהי תוצאה אסטרטגית ברורה.

המג"ד זאביק רם פנה אלי: "שמע, בריק, אמנם אנחנו בהפסקת-אש, אבל נוע, תגנוב שטח." נענו בלילה, שעה אחר שעה, עייפם יותר ויותר, העיניים נעצמו. לא נתקלנו באויב. בשעה 2:00 בלילה חשתי שאיני יכול להמשיך. עצרתי את הטנקים. "נעצור לחצי שעה", החלטתי. תוך שניות "צללנו" לתוך הטנקים ונרדמנו. הביולוגיה כנראה עושה את שלה. איננו מכוונות.

השחר האיר על חמשת הטנקים הישראליים בלב השימון ממערב לתעלת סואץ. פקחתי את עיני בבהלה, התכוונתי להמשיך בתנועה בשתיים וחצי בבוקר והשעה כבר חמש בבוקר! הוצאתי את ראשי מתא המפקד בצריח, הבטתי ימינה ושמאלה ולא האמנתי למראה עיני! נמצאנו בלב חניון ענקי של אגד תחזוקה מצרי. למעלה מ-100 כלי רכב שונים היו מחופרים בעמדות שמסביבנו. הם חשבו שאנחנו כוח מצרי שבא לאבטח אותם בלילה. נענו ללא אורות ובמשמעת לילה קפדנית, וזאת היתה התוצאה. חייל מצרי הסתובב סביבנו והתבונן בנו בהשתאות. הוא לא ראה טנקים מצריים מסוג כזה. נדמה היה לי שהוא קיבל משימה לברוק מי נעצר באמצע החניון. הגיע קצין, סגן או סרן. אמרתי לו באמצעות אחד מחיילי הצוות דובר ערבית: "אסוף את כל כלי הרכב בחניון, סדר אותם בשדירה ונוע עם כולם לכיוון מערב!" "אני מצטער מאוד", אמר, "היינו כאן לפניך."

"קרא לקצין הבכיר", אמרתי לו. והוא קרא למפקד הבכיר. אחרי דין ודברים עם המפקד הבכיר המצרי בדרגת קולונל, הוא קיבל ברצינות את הודעתי, שאם הוא לא ינוע משם מייד - אפתח עליו באש. במהירות ובצורה מסודרת, שהעידה על יכולתו הגבוהה של אגד התחזוקה המצרי לדלג ממקומו, התאספו כל עשרות כלי הרכב לשדירת מסע ארוכה, ואחרי שעה החלו לנוע לעבר קהיר. ממש באותו הזמן בוטלה הפסקת-האש.

השלמת הכיתור של הארמיה השלישית

ההודעה על הפסקת-האש הסופית התקבלה בקשר בחצות הלילה שבין 24 ל-25 באוקטובר. חשבתי, שעצירה במצב הזה לא באה בחשבון. השלמת הכיתור הייתה הכרחית.

הבטתי דרומה. סוללה גבוהה של תעלת סואץ ממזרח ותעלת המים המתוקים עם סבך מסביבה ממערב. התנועה היתה אפשרית רק על הציר. התחלנו לנוע דרומה - טנק הסמל נע לפני, ואני ושלושה

טנקים מאחוריו. נגמ"ש עם צנחנים שתעו בדרך הצטרף אלינו וסגר את הטור. בארבעת הקילומטרים הראשונים היה שקט לחלוטין. לפתע הבחין הטנק הקדמי בשדירה בתנועה בסבך במרחק של כ-100 מטרים לפניו, סמוך לתעלת המים המתוקים, בסבך בין החושות כוננו לעברנו את תותחיהם שלושה טנקים מצריים. השטח נייער לקול מטח של פגזים חודרי שריון שנורו לעברנו. פגז ח"ש נפיץ פגע בטנק, ואלפי רסיסים עפו לכל עבר. המקלעים נעקרו ממקומם ועפו מהטנק. רסיס קטן פגע במצחי, ודם רב זרם על פני ידעתי בחושי, שהתחדדו מאוד בימי הלחימה האחרונים, שזה עניין של שניות ספורות עד שהפגז הבא יפגע בטנק שלי. נתתי פקודות לנהג ולתותחן. התותחן הביט על הנהג ואמר לי: "המפקד, הנהג הרוג." נתתי לצוות פקודה לנטוש את הטנק לפני שייפגע. שני הטנקים שלי ירו במהירות לעבר הטנקים שבסבך והשמירו אותם. לפתע, בתוך כל המהומה הזאת, קפצו כחמישה-עשר חיילים מצרים מעבר לסוללת התעלה ורצו לעברנו כשידיהם מורמות מעל לראשיהם. כשהגיעו אלינו, נפלו אפיים ארצה והחלו לבכות. מחזה סוריאליסטי לכל הדעות. התלבטתי מה לעשות. שחרורם לא בא בחשבון - היו כבר מקרים ששבויים ששחררו ולאחר מכן חזרו ונלחמו בנו.

בצד הדרך עמד כלי רכב מרוטש מההפגזה, ששימש כנראה בעבר הקרוב את החיילים הללו. הפתרון המקורי ביותר שעלה בראשי היה לומר להם, באמצעות המתורגמן הוותיק שלנו, לעלות על הרכב הזה ולהצטרף לשדירה. למרות צעקות המחאה והבכי של החיילים המצרים, שלא האמינו ביכולתם לתקן את הרכב הזה (למען האמת, גם אני לא האמנתי בכך), הבלתי-אפשרי קרה, והמצרים הצליחו לתקן את כלי הרכב ולהניע אותו. מסביב נמשך הקרב עד להשמדתם של הטנקים המצריים על-ידי הטנקים שלנו ועל-ידי צוות הצנחנים. כך, בדקות במטרה, נעו שדירת הטנקים הפלוגתית הקטנה של גדוד 113, צוות הצנחנים ומשאית השבויים לאורך התעלה עד שהגיעו לעיר סואץ.

פלוגת "מישקה" השלימה את כיתורה של הארמיה השלישית.

לסיום על יישום הפיקוד הקרבי

מנהיגותו של המפקד בקרב נוצרת על-ידו במשך הזמן. פעמים רבות אני נשאל על הפחד בשדה הקרב. כולנו מפחדים בשדה הקרב. כל אנשי גדוד 113, שלחמו מבוקר עד לילה, במשך שמונה-עשרה יממות רצופות, פחדו. הגיבורים היו אלה שהתגברו על הפחד התמידי הזה. רבים מאוד מלוחמי צה"ל ומפקדיו במלחמת יום הכיפורים ידעו להתגבר על פחדי שדה הקרב, וגבורתם היא שהביאה בסופו של דבר לניצחון בקרב.

